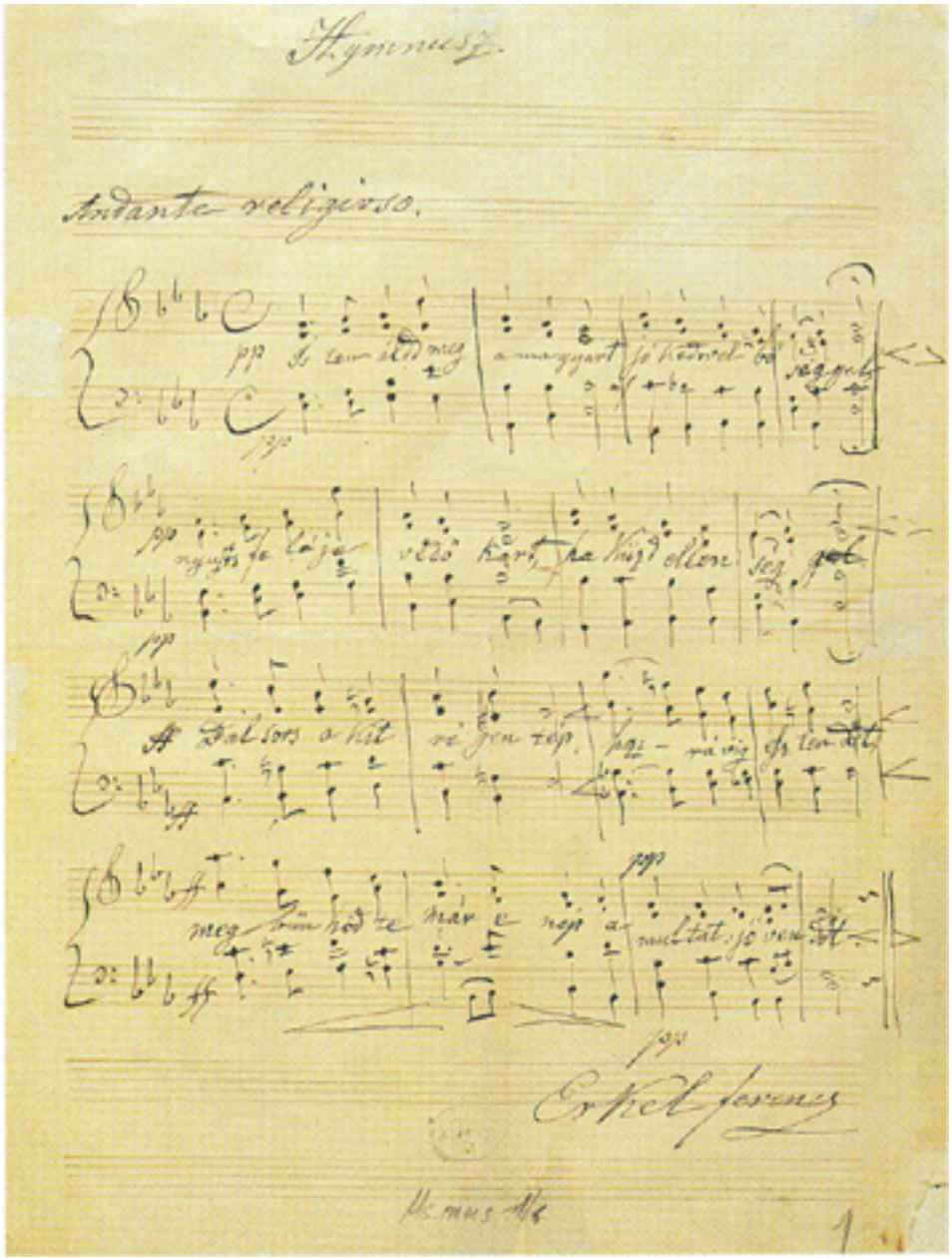
Zeneműtár

[1] Jóllehet az Országos Széchényi Könyvtár állománya az intézmény megalapításától fogva tartalmazott zenei dokumentumokat is, egy önálló Zeneműtár felállításának gondolata csupán a 20. század elején vetődött fel. Erkel Ferenc hagyatékának az 1910-es években lezárult megvásárlása nyomán előbb a Kézirattáron belül jött létre egy „Musica” szak, majd 1924. februárjában Dr. Isoz Kálmán

főkönyvtáros kapott megbízást a Zeneműtár megszervezésére.
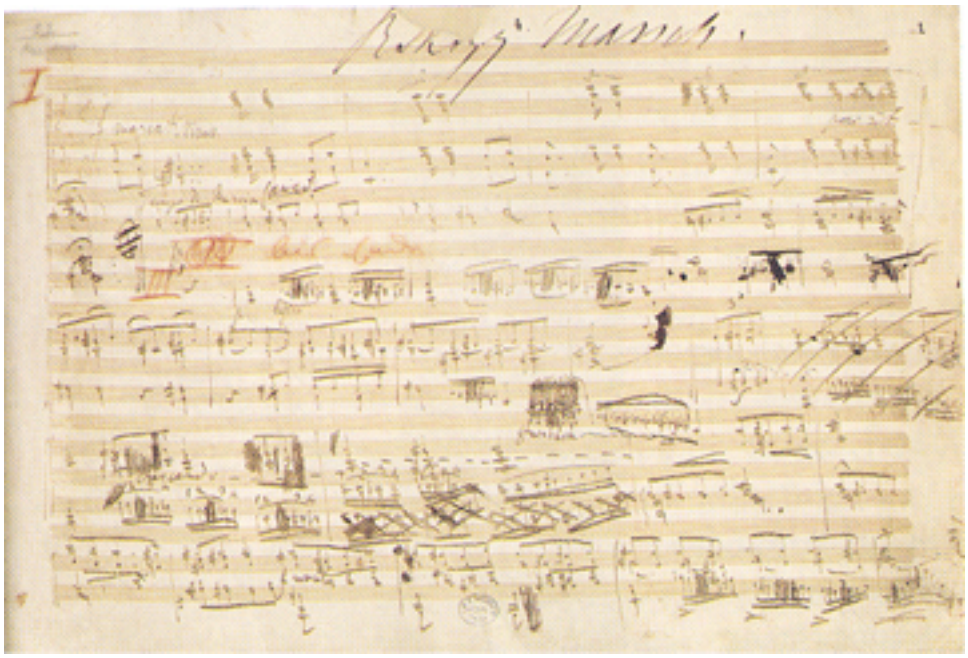
A Zeneműtár mai állománya mintegy 170.000 nyomtatott kottát foglal magában, míg az Ms. mus. jelzet alatt számon tartott kottakéziratok száma kb. 18.000. Ezen kívül nagyszámú kéziratos és nyomtatott kottát őrzünk óriási, raktárainkban mintegy 550 polcfolyómétert elfoglaló opera- (ill. színpadi zene) gyűjteményünkben is. Járulékos anyagként mindemellett zenei vonatkozású fotókat, zenetörténeti és zeneelméleti tárgyú szöveges kéziratokat, valamint számos szerzői hagyatékot is tartalmaz a gyűjtemény. Fontos tudni, hogy a 16. század előtt keletkezett kottakéziratokat a Kézirattár, a 18. századnál korábbi zeneműnyomtatványokat pedig a Régi Nyomtatványok Tára őrzi.

Részletes ismertető

[2] A Zeneműtár több, nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő részgyűjteményt is magáénak mondhat. **Bártfa** város (ma Bardejov, Szlovák Köztársaság) **Szent Egyed templomá**nak több mint hetven szólamkönyvből álló **kottatára** a 20. század első évtizedében került a Széchényi Könyvtárba, és átfogó képet ad a 16–17. századi Magyarország városokban használatos gazdag nemzetközi repertoárról.

A Zeneműtárat a **Joseph Haydn** életéhez és műveihez kapcsolódó dokumentumok világszerte leggazdagabb gyűjteményévé teszi az **Esterházy** hercegek a II. világháború után állományunkba került **kottaarchívum**a. A gyűjtemény nem csupán Haydn mintegy száz eredeti kéziratát, műveinek korabeli másolatait és első kiadásait tartalmazza, de az eszterházai operaházban „Fényes” Miklós számára előadott itáliai operarepertoár (Haydn saját kezű javításait és betétáriáit tartalmazó) kéziratos forrásait, valamint az Esterházy-udvar zeneéletét dokumentáló *Acta musicalia* iratanyagot is. A kottatárban emellett olyan kiemelkedő zeneszerző-kortársak műveit találjuk, mint Gregor Joseph Werner, Michael Haydn, Johann Georg Albrechtsberger, Karl Ditters von Dittersdorf vagy Franz Xaver Süssmayr.
E gazdag gyűjteményből ad némi ízelítőt Haydn hétszer [3] című virtuális kiállításunk.

[4]**Liszt Ferenc** szerzői kéziratai közül csaknem félszáz található gyűjteményünkben, amely emellett számos, a zeneszerző keze vonását őrző korrektúrapéldányt, kottanyomtatványt és levelet is tartalmaz. Liszt-leveleket a Kézirattárban is találhatnak olvasóink.

Erkel Ferenc gazdag hagyatékát a 20. század elején az Országos Széchényi Könyvtár vásárolta meg, így ma gyűjteményünkben tanulmányozható a komponista valamennyi operájának szerzői kézirata. E hagyaték másik része (levelek és egyéb kéziratos anyag) a Kézirattárban tanulmányozható. A nemzeti könyvtár 2010-ben, Erkel Ferenc születésének bicentenáriuma alkalmából megvásárolta a zeneszerző fia és szerzőtársa, Erkel Gyula hagyatékát is, amelynek feldolgozása folyamatban van.
E gazdag gyűjtemény legfontosabb dokumentumai közül már jónéhány ingyenesen hozzáférhető az Országos Széchényi Könyvtár folyamatosan bővülő Erkel honlapján [5].

Az említett Erkel- és Liszt-dokumentumok mellett gazdag forrásanyagot őrzünk a **19. századi magyar zeneélet** más jelentős alakjairól is. Olvasótermünkben tanulmányozható (többek között) Bihari János, Lavotta János, Csermák Antal, Rózsavölgyi Márk, Mátrai (Rótkrepf) Gábor, Egressy Béni kompozíciónak jelentős része. Ezen kívül a Zeneműtárban őrizzük Mosonyi Mihály hangjegyes kéziratainak, illetve művei első kiadásainak zömét, valamint Huber Károly, Székely Imre és Vavrinecz Mór szerzői hagyatékát is. Goldmark Károly életművével kapcsolatos dokumentum-együttesünk ugyancsak nemzetközi jelentőségű.

[6]

Még gazdagabb a **20. századi magyar zeneszerzők** életművét dokumentáló gyűjteményünk. Különösen jelentős a Dohnányi Ernőhöz kapcsolódó hagyatéki anyag, de ezen kívül nálunk tanulmányozható (többek között) Horusitzky Zoltán, Hubay Jenő, Kerner István, Jemnitz Sándor, Kacsóh Pongrác, Kazacsay Tibor, Kerényi György, Kern Aurél, Kiszely Gyula, Kókay Rezső, Pikéthy Tibor, Reinitz Béla, Reschofsky Sándor, Siklós Albert, Szabó Ferenc, Szabó Xavér Ferenc, Szelényi István, Székely Endre, Csáth Géza, Farkas Ferenc és Fábián Imre zenei hagyatéka is. Ugyancsak a Zeneműtárban őrizzük Szőke Péter zenei-ornitológiai és Volly István népzenei gyűjteményét (utóbbi mintegy 60 fonográfhengerének felvételei digitalizált formában is hozzáférhetőek).

Színházzenei gyűjteményünk a fővárosi és vidéki színházakban kb. az 1830-as évek óta műsoron lévő darabok zenei anyagát dokumentálja. A mintegy 550 polcfolyóméternyi archívum magában foglalja az egykori Népszínház, a Nemzeti Színház és a Magyar Királyi Operaház történeti kottagyűjteményét, s így lényegében teljes körű áttekintést nyújt a hazai zenés színjátszás fejlődéséről a népszínmű, az operett és az opera műfajában.

A kották mellett a Zeneműtár hangfelvételeket is gyűjt. **Hangzó gyűjteményünk** viszonylag fiatal, ám mára számbelileg is jelentős állományrész, amely az 1957 óta folyamatosan beérkező köteles

példányok, emellett értékes adományok és vásárlás útján gyarapodott. Napjainkban már mintegy 100.000 dokumentumot foglal magában a fonográfhengerektől kezdve a sellaklemezeken, LP-ken és magnókazettákon át a legújabb CD-kig. E hanghordozók döntő többsége kereskedelmi célból kiadott hangfelvételeket tartalmaz, de olyan egyedi felvételek is találhatók köztük, mint például Földes Andor rádiófelvételei, Szőke Péter magnetofonfelvételeken rögzített madárhanggyűjteménye vagy Volly István népzenei fonográfhengerei.

A Zeneműtár hangzó gyűjteménye nem csupán zenei, de különféle szöveges hangfelvételeket is tartalmaz, jelenleg több mint 2.000 darabot. Ezek közül különös jelentőségű az a két fonográfhenger, amelyek Kossuth Lajos az aradi vértanúk emlékművének avatásakor mondott beszédét örökítették meg. Az 1890 szeptemberében készült felvétel honlapunkon szabadon hozzáférhető: http://mek.oszk.hu/kiallitas/kossuthhangja [7]

Tekintélyes, az ország egyik legjelentősebb gramofonlemez-gyűjteménye javarészt a nemzeti könyvtár tudatos beszerzési politikájának köszönhetően, a 21. század első évtizedeiben alakult ki a három legjelentősebb magyarországi magángyűjtemény szerzeményezésével. Az ezredforduló környékén intézményünk megvette a 10.000 darabból álló Kovács József-lemezhagyatékot, 2014-ben ajándékba kapta a 45.000-es Marton–Bajnai Gyűjteményt, végül 2010-es évek végén megvásárolta Kiss Gábor Zoltán kb. 10.000 lemezből álló kollekcióját. (Ezek mikrobarázdás hanglemez-állományunkat is jelentősen gyarapították.) Ebből a folyamatos feldolgozás alatt álló archív gyűjteményrészből kínál válogatást Hangtár [8] című digitális tartalomszolgáltatásunk.

Forrás webcím: https://oszk.hu/zenemuvek

Hivatkozások:
[1] https://oszk.hu/sites/default/files/zene4.jpg
[2] https://oszk.hu/sites/default/files/zene2.jpg
[3] http://haydn.oszk.hu/
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/zene3.jpg
[5] http://erkel.oszk.hu
[6] https://oszk.hu/sites/default/files/zene6.jpg
[7] http://mek.oszk.hu/kiallitas/kossuthhangja
[8] https://hangtar.oszk.hu/